

je nar potrebniši, ki jih vse skozi vidimo in na mnoge viže rabimo. Po tem še le segajmo v ptuje dežele po neznanih in nam tudi menj potrebnih rečeh, ki jih mende nikoli rabili ne bomo. Nar poprej se tedej učimo domačih reči, kakó se imenujejo, kakó in za kogar se rabijo, de nam nihče ne bo mogel očitati, de svojih domačih reči ne poznamo, po ameriškanskih in afrikanskih pa hrepenimo. Marsiktera gospodična pozná ptujo kamelijo, domačiga peteršilja pa ne!! Tudi se bo mladost pri tem takó zlahtnim, nedolžnim, prijetnim in koristnim učenji in spoznanji rastljinstva marsikteri morebiti še celò škodljivi misli pri sprehajnji ali popotvanji odvernili; zakaj kamor se gré in kodar se sprehaja, ga rastljine kakor prijatli in znanci že od delječ smehljuje pozdravljajo, ogovarjajo in na nezapopadljivo modrost in vsigamogočnost Stvarnika opominajo. Starši, učeniki in vsi, ki imate priložnost, opominovajte, nagibajte in nagovarjajte mladost obojiga spôla k temu takó koristnemu učenju!

(Konec sledí.)

Daljni pogovori v Ljubljanskim muzeumu 22. rožnika.

Gosp. F. Schmidt iz Šiške je en kos apnenika pokazal, kteriga je nad Rocinovim gradom pod Šmarno Goró odbil. Na tem kamnu so polževe lupine (taci polžev, kakoršni se tam na pečeh še živi najdejo) s kamnitno skorjo znotrej in zunej oblite, de se vidi začetek okamenja, kakó se sčasama puhline in kotline s kamnitno skorjo polnijo, ki je v vodi stopljena, kakor iz solne vode, kader se izkadí ali posuší. Če je kakošna reč v tako slano vodo padla ali če je va-njo položena bila, se sčasama skorjica krog in krog naredí, kakor okoli poprej imenovanih polževih lupin. Kamnina, iz vode ločena, se nabíra, polže ali druge take reči zaljiva. Kamnina sčasama zgubiva mokrino, in se stérí do terdiga kamna. Na tako vižo so morske in druge reči, zverinske kosti, ribe, lesovi, češarki, listje i. t. d. v terdim robu ali skali v celini ohranjene okamenéle, kar se tú ali tam v več krajih naše domovine najde, in kar nam spríčuje čudne prigodbe nekdanjih časov tega svetá. Kdo bi mislil, de na Gorenském v takih visočinah, kakor v Jezercih pod Veršacam i. t. d. je nekda globoko morje stalo! in vender nam okamenjene polževe lupine čez en čevlj široke — amoniti imenovani — kteri se v muzeumu vidijo, očitno pričajo, de je to resnica. — Muzeumski družbi je posebno ljubo, take reči iskati, dobivati in za podučilo hraniti.

Potem nam je gosp. Schmidt velik kos lahkega kamna (lahkovca) pokazal, kteri se v Želečah Bleške fare najde, na kterim se podobe listja vidijo, ktero je voda z apnéno skorjo pokrila. Na to vižo v Karlovih toplicah na Češkém rožne vence, rake, sadje, grozdje ali kar koli se v tisto vodo potopí, s kamnitno skorjo okrivajo, in na prodaj ponujajo. Lep venec v hrastov list zavít, in več taci reči je gosp. Freyer iz muzeumske shrambe pokazal.

Gosp. Schmidt nam je potem košene pšice pokazal, ktere se v polžih najdejo, če se njih beli kamniček precepi; te pšice (Liebespfeile) pri spóju polžam v persih tiče.

Gosp. Petruzzi je od okamenjenih reči, ktere se v Tujnicah in v Kamniku najdejo, govoril, in posebno penzioniraniga gospoda stotnika Watzelna in gosp. Deisingerja, dimnikarja v Kamniku, pohvalil, ki sta z velikim trudam veliko taci okamenjenih reči na dan spravila, de je zares vredno, jih pogledati.

Dolžnost svoj jezik spoštovati.

(Pridiga v Možburzi na Koroškém binkoštni pondelj 1838 od sedanjiga mil. kneza in škofa Lavantinskiga g. g. Slomška.)

(Dalje.)

I.

Dvanajst bornih ribčev je vsigamogočni Bog izvolil ves svet preobrniti in zveličati; in preden jih je po široki zemli poslal, jim ni dal posvetniga bogastva ino pozemelske oblasti, ampak dve narpotrebniši nebeški reči jim je sv. Duh na binkoštno nedelo prinesel: nebeško modrost božjiga nauka, ino posebne lastnost vse jezike na svetu govoriti.

Podal se je sv. Peter proti večeru, ter je Latincam sv. evangelj oznanoval; — sv. Jakob po Judovskim in proti jutru, — sv. Janez pa Grekam vesel glas nebeškiga kralstva prinesel. Sv. Andrej se je podal v polnočne kraje, ter je Slovincam, našim starim zarodnikom, kakor pravijo, prvi Jezusov nauk oznanoval, v našim starim slovenskim jeziku.

Ko so apostelni za sveto vero svojo kri prelili, ino so za svojim gospodam Jezusam v večno zveličanje šli, so prišli drugi apostelski možje v naše kraje sveto vero Jezusovo po teh deželah razširjat, ino med Slovence poterdit. Med njimi je bil na Koroškém sv. Modest, prvi škof gosposveški, kteri še v tej stari imenitni cerkvi počiva.

Slovenci, ki so tistikrat po celim Koroškém, Štajarskim, Krajskim, Vogerskim ino Moravskim živeli, so tri imenitne kneze alj firšte imeli: Ratislava, Svetopolka ino Kocela, ki so sami skerbni kristjani tudi kakor dobri očetje Slovincam kakor svojim otrokam za kerš. podučenje skerbili. Pošlejo nekoliko imenitnih mož v Carigrad (Konstantinopel) ino prosijo gerškiga cesarja Mihela III., naj jim pošle zastopnih učenikov, ki bojo njihove podložne v keršanski veri po slovensko učili. Cesar odloči dva brata, modra ino vučena moža: svetiga Kirila ino Metuda, ki sta v slovenske dežele prišla, Slovence Boga prav spoznati, njega spodobno častiti, pa tudi pisati ino brati učila, ino sta tako Slovincov nar imenitnejši učenika ino apostelna bila. Ino Slovenci so se veselili, ki so toliko božje reči v svojim slovenskim jeziku slišali. — Ali se ljubi bratje ino sestre! tudi vi veselite svete božje nauke v slovenskim jeziku poslušati? — Oh veliko se najde nehvaležnih trepastih Slovincov, ki rajši nemško imajo, ino se svojiga materniga jezika clo sramujejo, ino ne pomislijo, de je pregrešno se svojiga jezika sramovati, ga zatajiti, ino clo pozabiti.

(Dalje sledí.)

Novičar iz Ljubljane.

Naš rojak, feldvebelj Knaflič, od kteriga smo v poslednjim listu Novic povedali, de je iz Komarnske terdnjave Ogram všel, je prišel pretečeni teden v Ljubljano, kjer smo ž njim govorili. Ko je še jetnik v Komarnu bil, je mogel Ogram v kancelii za pisarja služiti. Tukej se mu je v modri glavici misel zbudila, sebi popotno pismo (pôs) z vsimi potrebnimi podpisi ponarediti. V tem pismu si je napčno imé dal, se je rojeniga Švajcarja imenoval, ki je bil, brez de bi bil kakošne reči kriv, v Peštu vjet in v Komarnsko terdnjavo pripeljan. Nekiga dne, ko mu je bilo ukazano, z več jetniki róve (šance) kopat iti, se je na večer, ko so se njegovi tovarši spet v terdnjavo vernili, v nekim grabnu skril — in takó všel. Čez 3 dni in noči je hodil po neznanih krajih skorej brez jedí in pijače, in večkrat tudi od Ogrov ustavljen, ki so ga špijona mislili, dokler se ni s svojim popotnim listam skazal. Po silnih težavah se je vunder verli mladeneč z mērzlíco vred iz Ogorskiga zmotal in v Radgono na Štajarsko pri-

šel. Veliko nam je pripovedoval, kakó so Ogri v Komarni vjete vojake krajskiga regimenta vabili, de naj bi k Ogram stopili — pa — slava jim! — ne eniga niso bili v stanu premotiti. Gosp. Knaflíč je šel zdej za nekoliko časa na Gorensko domú, se mèrzlice ozdraviti. — Gosp. Andr. H....r so nam iz Notranjskiga pisali, de naj po „Novicah“ oznanimo, de tisti gosp. Andrej Čehovin, lajtnant pri 4. regimentu topništva, ki je bil po naznanilu nemškiga Ljubljanskiga časopisa od 12. t. m. z nar imenitnišim vojniškim redam Marije Terezije od cesarja počasten, je rojen Krajnc iz Ipavskiga, sin kmečkih staršev, ki je pred 18 léti prostovoljno v vojaški stan topništva (Artillerie) stopil. Vitez slavniga reda M. Terezije biti, je silno velika čast, katero le malokdo doseže; naš junaški rojak jo je dosegel — slava mu! — V pondeljik zjutrej je šlo spet nekakih 150 novincev našiga regimenta proti Ptujim na Oggersko. — Ravno to jutro so tudi vse Ogere, grofa Batyanita in njegove tovarše, ki so bili na gradu zapèrti, iz Ljubljane peljali, pravijo, de k sòdbi v Prešpork. — Ravno med boleznijo je dobil naš gosp. Mažgon od ministerstva povabilo, se konec tega mesca na Dunaj podati, kamor je zbor učenih móž iz vsih slovanskih deželá poklican, slovanski besednjak za vse besede sostaviti, ktere se bojo pri prestavljanji postav in v kancelijah sploh potrebovale, de bo, kolikor je moč, enoličnost v postavnih in opravilskih besedah pri vsih avstrijskih Slovanih kraljovala. Slavni Čeh g. Šarfařík bo predsednik tega odbora. Iz Zagreba je mnogospoštovani gosp. Ivan Mažuranič poklican. — Kakor je minister pravice za Česko deželo, bo tudi za slovensko odbor v Ljubljani za prestavljanje postav vstanovil; takó zagotovijo pisma iz Dunaja, ktere nam tudi veselo oznanilo prinesó, de je gosp. minister Bach terdno namenjen, za enakopravnost jezikov skrbeti; tedaj se tisti gospodje silno motijo, ki natihamá še zmirej pričakujejo, de ne bo prišel slovenski jezik v kancelije. Od ministerstva za napravo kancelijskiga besednjaka na Dunaj poklicani gospodje bojo potrebo tega vpeljanja gosp. ministru še posebno na serce položili. — Bog daj! de bi se naš ljubljani gosp. Mažgon kmalo ozdravil in pot na Dunaj nastopiti mogel! Že mu je veliko boljši — upati smemo, de ga bo gosp. Mader kmalo popolnoma ozdravil. — Unidan smo šli enmalo po deželi, in z veseljem smo vidili povsod kosolce žita polne. — Iz Dunaja zvémo, de je gosp. Šrott za predsednika tiste komisije izvoljen, ki ima nove gosposke na Krajskim vstanoviti (Organisirungscommisär). Gosp. Šrott je rojen Krajnc, in je bil pred poslednjim Beneškim puntam predsednik apelacije v Benetkah. — Na prijazni Cvetliški Gôri (Rosenberg) poleg Ljubljane smo slišali v sredo zvečer pod milim nebam pervikrat pevsko družbo (Liedertafel) slovenske in nemške pesme prepevati. Poslušavcov je bilo, de se je vse tèrlo. Če bi mi kaj svetovati imeli, bi rékli: de naj vsa častita družba drugikrat pesmi enoglasno pôje, de bo petje lepih pesem bolj zdalo in poslušavce bolj vnelo. — Iz Jakina pridši vojaki našiga regimenta nam poterdijo, de jim tam zares práv dobro gré. Razun cesarskiga plačila, pol funta rajža, pol funta mesá in pol bokala vina ima prosták (gmajnar) še vsaki dan 30 kraje.

Novičar iz mnogih krajev.

Iz Oggerske vojske smo noter do pondeljika práv vesele novice za avstrijsko in rusovsko armado slišali; v pondeljik pa Zagrebški in potem tudi Dunajski časopisi niso prinèšli nič kaj veselih novic od Banove armade — vunder zna biti — pristavi „Südslawische

Zeitung“ — de morebiti ni vse takó hudo, kakor se je prvi hrup zagnal. Toliko je gotovo, de je bila 14. t. m. huda bitva med Banovo in Bemovo armado pri Šentomažu, kjer se je sam Ban neizrečeno pogumno obnašal. Kjer koli je bila nar večí nevarnost, je bil Ban sam pričijoč in je podžigal z nepopisljivo hrabrostjo svoje vojake, Bemovi armadi vbrani, de bi Petrovaradinske terdnjave ne doségla, ktera je od oggerske armade obsedena, od naše pa krog in krog tako obdana, de ne more vùn. Bem je vunder Tiso prestopil; kje pa de je ta namén dosegel, se práv ne vé. Po pismih iz Pešta se je 18. t. m. vzdignil Haynau z veliko armado iz Pešta in je hitel proti Segedinu Banu na pomoč. Tudi se bere, de pridejo Rusje iz Erdeljskiga Banu pomagati. General Kničanin je dal velike ròve in ograje pri Titelu napraviti, kér je Titel zdej nar imenitniši kraj za vojsko; zató se tudi sliši, de bo Ban nar večí armado okoli Titela zbral. — Od Bema se pripoveduje, de zmirej skuša ali na Turško, ali pa skozi Horvaško na Laško predreti in tam novo vojsko vzgati; zató tudi nekteri mislijo, de nočejo Sardinici mirú z nami skleniti, kér se zanašajo na Ogere. Dunajski časopis „Presse“ pravi, de je Ban ukazal, ko je v Titel prišel, nekiga stotnika (hauptmana) G. iz Nemško-Banaškiga graničarskiga regimenta nanagloma vkleniti, zató kér so nektère priče zoper njega, de je Ogram stan in naméne Banove armade izdal. — Iz Komarnske terdnjave so 11. dan t. m. poskusili Ogri čez našo armado planiti in si cesto proti jugu odpreti, pa so bili od naših po 4 ure terpečim boji nazaj spodení; veliko Ogrov je bilo tù vbitih, ranjenih in vjetih. — 16. t. m. je bila pri Wajenu huda vojska. Oggerska generala Dembinski in Görgey sta se namenila zedinjena čez naše se zagnati. Dembinski se je lotil armade rusovskiga generala Paskeviča in jo je zares noter do Dunakeca poleg Gödöllö blizo Pešta zapodel; Görgey pa ni bil tako srečen in se je mogel proti Isci in Komarnu vmakniti. — Iz Komarna se sliši, de že Ogram zlo živeža pomanjkuje; vina imajo dosti, kruha in mesá pa malo. — V Bosni je med turškimi Serbi punt vstal zavolj novih davkov; Bosnjaki se hočejo Turški oblasti odtegniti in pod Horvaškim banam biti. — Benetke se še niso podale. Radecki je bil unidan v Mestri. Govorí se, de, kér na drugo vižo ne gré, hoče puntarsko mésto z lakoto prisiliti, de se bo podverglo. Naša armada okoli Benetk ima silno veliko, pravijo, 9000 bolnikov na morski merzlici. Minister Bruk je v Milani, in vse njegovo prizadevanje, Sardince k sklepu mirú pripraviti, je dosihmal zastonj. Na zadnje bo vunder le treba, de be vitez Radecki z mečem v roki v Turinu Sardincam mir diktiral. — Francozje so v Rimu, kjer jih pa Rimci silno pisano gledalo; vsaki dan jih najdejo veliko zabodenih po ulicah ležati. Kjer kakiga Francoza bolj na samim vidijo, mu začnó „kikiriki“ vpiti, zató ker Francoz (Gallus) pomeni po Latinsko, Laško i. t. d. petelína. — Na Nemškim je zdej kakor po hudim vremenú — tiho in pobito. — 16. t. m. je na Koroškim v Lavantinski dolini neka kmetica čveterčike rodila; 2 fanta in 2 deklici. To se je Dunajskemu časopisu (Wienerzeitung) tako imenitno zdélo, de je unidan to novico na sprednjo stran nad politiškiimi novicami oznanil!! — Grenardirjem, ki so unidan skozi Ljubljano šli, je ukazano v Veliko Kanižo na Oggersko marširati. — Naš Cesar so zdej spet na Dunaji. Unidan so bili v Bèrni, kjer jih je ljudstvo z neizrečenim veseljem sprejelo.

Današnjimu listu je pridjan 27. dokladni list.